

Územní agenda 2030

Budoucnost pro všechny oblasti

Neformální zasedání ministrů odpovědných za strategické a územní plánování a územní rozvoj a/nebo územní soudržnost, 1. prosince 2020, Německo

Preamble

- (1) My, ministři odpovědní za strategické a územní plánování, územní rozvoj a/nebo územní soudržnost, ve spolupráci s Evropskou komisí, Evropským parlamentem, Evropským výborem regionů, Evropským hospodářským a sociálním výborem, skupinou Evropské investiční banky a příslušnými evropskými a vnitrostátními sdruženími, jsme přezkoumali Územní agendu zahájenou v roce 2007 a aktualizovanou v roce 2011. Dohodli jsme se na Územní agendě 2030.
- (2) Doporučujeme našim kolegům v sousedních zemích, aby Územní agendu vzali na vědomí a připojili se k jejímu zavádění do praxe na evropské, nadnárodní, makroregionální a přeshraniční úrovni. Územní agenda je k dispozici všem, kdo by ji chtěli využít ve své zemi na národní, regionální a místní úrovni či ve spolupráci s dalšími zeměmi.
- (3) Vybízíme všechny strany zapojené do strategického a územního plánování a politik územního rozvoje na všech úrovních správy v EU a sousedních zemích, aby Územní agendu zavedli do praxe. Územní agendu lze uplatnit všude, jelikož se zaměřuje na vzájemné vztahy a blaho občanů.
- (4) Územní agenda vychází ze závěrů „Zprávy o stavu evropského území“ (2019) Evropské monitorovací sítě pro územní rozvoj a soudržnost (ESPON), „Evropského územního referenčního rámce“ (2019) ESPON a „Sedmé zprávy Evropské komise o hospodářské, sociální a územní soudržnosti“ (2017). Rovněž zohledňuje nedávné zprávy o strategickém a územním plánování, územní soudržnosti a územním rozvoji, politiku soudržnosti EU a příslušné části odvětvových politik Evropské komise, Evropského výboru regionů a skupiny Evropské investiční banky.
- (5) Územní agenda dále bere v úvahu nedávné politické rámce a agendy, včetně Agendy OSN pro udržitelný rozvoj 2030 a Cílů udržitelného rozvoje (2015), Pařížské dohody (2015), Nové městské agendy OSN (2016), diskusního dokumentu Evropské komise „Směřování k udržitelné Evropě do roku 2030“ (2019), návrhu budoucí politiky soudržnosti EU na období 2021–2027 (2018), Městské agendy pro EU (2016), Nové lipské charty (2020), prohlášení Cork 2.0 o lepším životě ve venkovských oblastech (2016) a

zásad OECD pro městskou politiku a venkovskou politiku (2019), jakož i Zelené dohody pro Evropu s jejím Investičním plánem pro udržitelnou Evropu a Mechanismem pro spravedlivou transformaci (2020), Programu obnovy Unie (2020) a příslušných závěrů rakouského, rumunského, finského a chorvatského předsednictví Rady EU.

- (6) Územní agenda představuje rámec pro konkrétní aktivity na podporu územní soudržnosti v Evropě. Územní soudržnost patří mezi cíle Evropské unie, stanovené ve Smlouvě o Evropské unii (článek 3 Smlouvy o EU). Jejím smyslem je podporovat vyvážený a harmonický územní rozvoj v jednotlivých zemích, regionech, městech a obcích a mezi nimi, ale i zajistit budoucnost všem oblastem a lidem v Evropě, stavět na rozmanitosti těchto oblastí a subsidiaritě. Zajišťuje rovnější příležitosti, např. přístup k veřejným službám pro občany a podniky bez ohledu na to, kde sídlí. Na úrovni měst se těmito aspekty zabývá Nová Lipská charta. Územní soudržnost posiluje solidaritu s cílem podpořit sblížení a snížit nerovnosti mezi bohatšími oblastmi a těmi, které prosperují méně nebo zaostávají. Územní soudržnost napomáhá všem oblastem, aby mohly využít své stávající silné stránky pro rozvoj, a to prostřednictvím investic zohledňujících územní specifika. Tím prospívá Evropě jako celku i každé jednotlivé zemi.
- (7) Územní agenda zdůrazňuje význam strategického a územního plánování a poskytuje jim vodítko. Dále vyzývá k posílení územního rozměru odvětvových politik na všech úrovních. Usiluje o podporu inkluzivní a udržitelné budoucnosti všech oblastí a snaží se napomáhat při naplňování Cílů udržitelného rozvoje v Evropě.
- (8) Je nezbytné omezit nerovnosti, které brání Evropě, jednotlivým zemím, obcím a regionům dále stavět na již dosažených výsledcích. Snížení nerovností lze dosáhnout pouze tím, že budeme věnovat větší pozornost rozmanitosti oblastí v Evropě, ale i jejich rozvojovému potenciálu a výzvám.
- (9) V průběhu revize Územní agendy změnila pandemie COVID-19 tvorbu politik i výhled budoucího vývoje. Jelikož se její důsledky a řešení v rámci politik v různých územích liší v závislosti na různých podmínkách, pandemie ukazuje, že území mají svůj význam a že mezi nimi existuje silná provázanost. V procesu obnovy by ale měla hrát důležitou roli územní soudržnost. Politiky územního rozvoje a spolupráce na společných cílech jsou zásadní pro zvýšení odolnosti obcí, regionů a zemí a zároveň posilují proces jejich obnovy.

- (10) V souladu se Smlouvou o fungování Evropské unie (články 174, 175 a 349 SFEU) by všechny politiky a činnosti Unie měly přispívat k hospodářské, sociální a územní soudržnosti. O udržitelnou územní soudržnost a snižování nerovností mezi lidmi a oblastmi je však třeba se snažit společně. Za tímto účelem je nutné propojit odvětvové politiky, městské, regionální, národní, evropské a další orgány, jakož i různé skupiny společnosti. Jejich spolupráce je nezbytná k nalezení rovnováhy mezi inkluzivitou, udržitelností, konkurenceschopností a odolností. Nástrojem k tomu je participativní a inovativní integrovaný územní rozvoj.
- (11) K zajištění inkluzivního a udržitelného rozvoje mohou regionální a místní samosprávy potřebovat externí podporu. Takovou podporu mohou poskytnout politika soudržnosti EU a politika rozvoje venkova v rámci společné zemědělské politiky, jejichž cíle a investice směřují do všech regionů. Tato podpora je zvláště důležitá pro území s horšími podmínkami budoucího rozvoje, zaostávající oblasti a území trpící vážným a trvalým přírodním nebo demografickým znevýhodněním.
- (12) Zelená dohoda pro Evropu se svým Investičním plánem udržitelné Evropy a Mechanismem spravedlivé transformace, jakož i související odvětvové politiky EU a připravovaná dlouhodobá vize pro venkovské oblasti nabízejí příležitost prosazovat synergie mezi Územní agendou a zastřešujícími strategiemi a politikami EU. Zelená dohoda spojuje zelené cíle s cíli spravedlivé transformace, jelikož má za cíl bojovat proti nerovnoměrně rozloženým dopadům energetické transformace a usiluje o snížení emisí skleníkových plynů a dopadů klimatické změny a dalších environmentálních výzev. Jejím záměrem je ve všech oblastech Evropy přeměnit environmentální hrozby v příležitost a realizovat tuto přeměnu spravedlivě a inkluzivně. Zelená dohoda pro Evropu tak nabízí příležitost podporovat synergie mezi Územní agendou a zastřešujícími strategiemi a politikami EU. Je v souladu s myšlenkou územní soudržnosti a územně specifického přístupu, která staví na rozmanitém potenciálu všech oblastí a zlepšuje celkovou územní rovnováhu v Evropě.

- (13) Důrazně doporučujeme, aby se prioritami Územní agendy zabývali ti, kteří se podílejí na územním rozvoji a strategickém a územním plánování na všech úrovních. Rovněž vyzýváme, aby tyto priority při své činnosti vzaly v úvahu osoby odpovědné za navrhování a provádění odvětvových politik na všech úrovních veřejné správy. Pro územní soudržnost je totiž důležitá provázanost mezi všemi evropskými, národními, krajskými a obecními politikami. Většina politik má významné územní dopady a různými způsoby ovlivňuje možnosti územního rozvoje. Koordinovaný a územně specifický přístup k politikám může významně zvýšit jejich soudržnost a účinnost a zároveň snížit negativní dopady protichůdných politik.
- (14) Vyzýváme subjekty s rozhodovací pravomocí a orgány v členských státech, regionech, metropolitních oblastech, městech, obcích, na venkově a v dalších oblastech, aby přispěly k inkluzivní a udržitelné budoucnosti pro všechny oblasti a občany. Oblasti se společným potenciálem nebo problémy mohou spolupracovat při hledání společných řešení. Oblasti, jejichž potenciály se vzájemně doplňují, mohou společně prozkoumat své komparativní výhody a vytvořit tak další rozvojový potenciál. My podpoříme jejich schopnost vytvořit účinnější řešení v rámci politik prostřednictvím užší spolupráce.
- (15) K územní soudržnosti přispívá také územně specifický přístup k tvorbě politik. Je založen na horizontální a vertikální koordinaci, tvorbě politik založené na důkazech a integrovaném územním rozvoji. Týká se různých aktérů zapojených do veřejné správy a přispívajících k subsidiaritě. Zajišťuje spolupráci a koordinaci občanů, občanské společnosti, podniků, výzkumných a vědeckých institucí a znalostních center. Jeho konečným cílem je uvolnit jedinečný územní potenciál související s územně specifickým kapitálem, znalostmi a klady, přičemž uznává potřebu individuálních řešení přizpůsobených různým typům území. Tvorba a provádění evropských, národních, krajských a obecních strategií s použitím územně specifického přístupu přispěje v jednotlivých oblastech k dlouhodobému rozvoji a konkurenceschopnosti.
- (16) Obecné zásady jako je územně specifický přístup, koordinace politik a efektivní víceúrovňové politické rámce má Územní agenda společné s Novou lipskou chartou. Územní agenda je prosazuje jako zastřešující principy pro všechny oblasti a sektory politik. Nová lipská charta zase poskytuje vodítko pro jejich použití ve městech,

městských oblastech, jejich funkčních regionech a příměstských oblastech. Proto podporujeme posílení spolupráce na různých prostorových úrovních a mezi nimi, včetně partnerství měst a venkova.

- (17) Jak uvádí Nová lipská charta, zásady řádné správy měst a kvalitního projektování zajistí, že takto spravované oblasti budou atraktivní, inkluzivní, přizpůsobivé a dlouhodobě obyvatelné a tím se v nich bude lidem příjemně pracovat, bydlet a relaxovat. Proto je nezbytné, aby veřejné orgány při zvažování rozvoje našich měst a obcí proaktivně hledaly vysoce kvalitní a inkluzivní urbanistická řešení.
- (18) Vyzýváme komunity a občanskou společnost v celé Evropě, aby pomohly překonat stále narůstající rozdíly v rozvoji jak mezi lidmi, tak mezi jednotlivými oblastmi. Budování mostů mezi občany s různými příjmy, vzděláním, kulturou, tradicemi a náboženstvím je klíčem k udržení Evropy pohromadě. Usnadníme spolupráci a zvýšíme solidaritu v občanské společnosti, abychom snížili segregaci a podpořili sociální začlenění a využili rozmanitost jako pozitivní prvek pro blaho všech.
- (19) Rozmanitost oblastí v Evropě je nedostatečně využívaným potenciálem. Tvorba politik založená na územně specifickém přístupu pomáhá tento potenciál využít. Spojení úsilí napříč sektorovými politikami, úrovněmi správy, oblastmi a společenskými skupinami je totiž zásadní pro inkluzivní a udržitelnou Evropu, která nabídne dobré vyhlídky pro všechny občany a oblasti, bude chránit společné živobytí a formovat transformaci.

II Proč musíme jednat

- (20) Nedávné studie, mimo jiné od ESPON, Evropské komise, Evropského výboru regionů, Evropské investiční banky, Světové banky a dalších mezinárodních, národních a regionálních aktérů, zdůrazňují, že Evropa čelí velkým hospodářským, sociálním a environmentálním výzvám, ale má také velký potenciál zlepšit životní podmínky ve všech lokalitách a pro všechny občany. To vyžaduje koncepční řešení se silným územním rozměrem a koordinovaný přístup uznávající a využívající rozmanitost a zvláštnosti jednotlivých území.
- (21) Evropa má mnoho různých typů oblastí, jako jsou regiony hlavních měst, metropolitní oblasti, malá a středně velká města, příměstské oblasti, venkovské oblasti, vnitřní periferie, okrajové oblasti, nejsevernější oblasti, řídké osídlené oblasti, ostrovy, pobřežní oblasti, horské oblasti, nejvzdálenější regiony, přeshraniční regiony, makroregiony, oblasti demografického poklesu a oblasti ekonomické nebo průmyslové transformace. Tyto oblasti mají velmi odlišný rozvojový potenciál a problémy. Na všech úrovních, od sublokální po celoevropskou, se zvyšují ekonomické a sociální rozdíly mezi oblastmi a mezi lidmi, ale i environmentální rizika a tlaky. Důvodem jsou úspory z rozsahu, nevyvážený přístup k trhům a kvalifikované pracovní síle, jakož i rozdíly v kvalitě správy a veřejných služeb. Kromě toho vazby a toky mezi oblastmi, zejména podél koridorů, negativně ovlivňují možnosti realizace potenciálu nebo reakce na výzvy.

Kvalita vládnutí a správy

- (22) Kvalita procesů vládnutí a správy je pro místní, regionální, národní a evropský rozvoj důležitým průřezovým principem. Je důležitá pro blahobyt společnosti a je předpokladem pro dlouhodobě udržitelné zvyšování životní úrovně, investic, sociální důvěry a politické legitimacy.

Rozvoj a provádění integrovaných územně specifických strategií a investic vyžaduje spolupráci mezi všemi odvětvovými politikami i úrovněmi vlády a správy, do které budou zapojeny i místní komunity. Obzvláště je důležité neustále budovat kapacity na všech úrovních, aby bylo možné realizovat strategie participativním způsobem.

- (23) Jak je zdůrazněno v Sedmé zprávě o soudržnosti, kvalita vládnutí a správy na všech úrovních se po celé Evropě různí. Největší rozdíly jsou mezi jednotlivými zeměmi, ale rozdílnosti existují i v rámci zemí. Nízká kvalita vládnutí a správy věcí veřejných může v daném území způsobit snížení mezního užítka a návratnosti investic do infrastruktury, lidského kapitálu a technologií.

Lidé a oblasti se od sebe vzdalují

Zvyšování nerovnováhy a nerovností

- (24) Mění se sociální a ekonomická mapa Evropy se projevuje v rostoucích nerovnostech, které lidi i oblasti rozděluje. Některé společenské skupiny a komunity mají pocit, že evropské a vnitrostátní cíle a dlouhodobé koncepce neřeší jejich obavy a budoucnost. To je vyjádřeno v debatě „geografie nespokojenosti“. Nárůst sociálních a ekonomických rozdílů v Evropě opravdu má územní dimenzi, existuje segregace ve městech, venkovských oblastech nebo regionech, v širších regionech nebo zemích i v rámci Evropy. Zvyšující se nerovnosti a rozdíly pak vedou ke značně rozdílným vyhlídkám do budoucna. Územní agenda tyto výzvy zdůrazňuje a upozorňuje na ně tvůrce politik.
- (25) Je třeba konat v následujících oblastech:
- (26) **Kvalita života:** Základním cílem všech veřejných politik by mělo být zvyšování blahobytu a kvality života občanů. Tyto principy jdou nad rámec ekonomické výkonnosti, životní úrovně a čistě materiálních aspektů a zahrnují přístup ke kvalitním veřejným službám, svobodu pohybu a zdravou, odolnou a vysoce kvalitní architekturu a zastavěné prostředí. Mají také územní rozměr. Vztahují se na rozdíly mezi městskými čtvrtěmi, jako je sociální vyloučení a chudoba ve městech, ale i na rozdíly mezi regiony a zeměmi.

- (27) **Služby obecného zájmu:** Kvalita života a rozvoj podnikání jsou významně ovlivněny cenovou a fyzickou dostupností veřejných služeb, stejně jako jejich kvalitou. Potřeba větší nákladové efektivity a efektivního řízení veřejné správy však může vést v některých lokalitách až k odstranění služeb nebo jejich sdružování. Zároveň se ale zvyšují nároky na jejich dostupnost a kvalitu. Rozdíly v přístupu ke službám obecného zájmu mohou způsobit, že se poskytovatelé služeb, podniky a sociální aktivity ve střednědobém až dlouhodobém horizontu přemístí do oblastí s lepším přístupem k těmto službám. Citlivost periferních území na tlaky spojené s přesunem těchto subjektů však lze snížit pomocí nových technologií pro online služby. V některých oblastech současně narůstají problémy s přístupem k cenově dostupnému bydlení, zejména tam, kde krátkodobé ubytování a služby cestovního ruchu výrazně omezují bytový fond, což přispívá k bezdomovectví, gentrifikaci a sociálnímu vyloučení.
- (28) **Demografická a společenská nerovnováha:** Stárnutí, migrace v rámci zemí a v rámci Evropy, včetně vylidňování, představují výzvy pro evropské systémy sociálního zabezpečení a pro místní a regionální rozvoj. Tato demografická dynamika má závažné sociální důsledky, např. zvýšení sociálního vyloučení a nerovností, ale i problémy v oblasti poskytování veřejných služeb, trhu práce a bydlení. Stárnutí a migrace vedou k další koncentraci obyvatel v městských oblastech a k vylidňování venkovských a periferních oblastí. To se týká zejména odlehlých oblastí, které nemají přístup k veřejným službám a hospodářským a sociálním příležitostem. Mimoevropské migrační toky, včetně odlivu mladých a talentovaných lidí a imigrace uprchlíků, mohou tyto problémy ještě zhoršit.
- (29) **Digitalizace a 4. průmyslová revoluce:** Digitalizace a přelomové technologie budou v Evropě formovat hospodářský a společenský rozvoj. Čtvrtá průmyslová revoluce povede k fúzím technologií a hranice mezi fyzickými, digitálními a biologickými systémy se začnou stírat, čímž se výrazně promění trh práce. Ekonomická koncentrace a nová technická řešení, která se rychle šíří po celém světě, stále častěji vytvářejí ekonomiky typu „vítěz bere všechno“. To zvyšuje význam regionů a městských aglomerací procházejících ekonomickou transformací. Veřejné orgány a subjekty s rozhodovací pravomocí musí neustále inovovat a zapojovat se do dialogů se zúčastněnými stranami,

aby se na transformaci připravily a účinně nastavily své politiky. Při tom je nezbytné brát také na zřetel ochranu dat a práva na soukromí, digitalizovanou správu a evropskou digitální transformaci. Rozdíly ve vzdělání, digitálních dovednostech a přístupu k vysokorychlostnímu internetu jsou ve zvyšování územních nerovností důležitým faktorem. Senioři a lidé žijící ve vzdálených venkovských oblastech (např. v horských oblastech nebo na ostrovech) jsou často vystaveni riziku, že budou z procesů digitální transformace vyloučeni.

- (30) **Zaměstnanost a ekonomický rozvoj:** Místní a regionální ekonomiky v Evropě jsou vzájemně závislé a vysoce propojené složitými hodnotovými řetězci. Ekonomické vyhlídky a budoucí zaměstnanost jsou ovlivněny místními podmínkami rozvoje, na něž nemají místní, regionální, národní a evropské rozhodovací orgány vliv. Některé oblasti mají lepší ekonomickou výkonnost a pracovní příležitosti, např. díky vyšší úrovni konkurenceschopnosti, finanční a investiční kapacitě, atraktivním podmínkám pro investice, příznivému podnikatelskému prostředí, rozvinutým regionálním infrastrukturám, účinným regionálním inovačním systémům, vyšší úrovni výzkumu, vývoje a inovační činnosti, přístupu ke kvalitnímu vzdělávání, kvalifikované pracovní síle a také dobrému podnikatelskému a přírodnímu prostředí. To posiluje relativní pozici bohatších oblastí, a nerovnosti a nerovnováha tak nadále přetrvávají. Dalším důležitým aspektem je růst měst a polycentrický rozvoj.
- (31) **Vzájemné závislosti mezi oblastmi:** Zatímco se některé oblasti v Evropě od sebe vzdalují, roste zároveň mezi oblastmi vzájemná závislost. Tyto pozitivní a negativní externality znamenají, že vývoj na jednom místě ovlivňuje potenciál v jiném, takže změny v jedné části Evropy mohou ovlivnit další části kontinentu. Takové vzájemné závislosti jsou nejviditelnější v koncentraci ekonomiky a zvyšování rozdílů mezi prosperujícími (často metropolitními) oblastmi a upadajícími (často venkovskými) oblastmi. Je to také vidět na přetrvávajícím rozdělení jádro-periferie v Evropě i na úrovni států. Vnitřní a zejména vnější hranice EU od sebe oddělují nerovné a rozdílné právní, sociální a politické systémy, které ovlivňují místní a regionální rozvoj. Překážky integrace mezi oblastmi v příhraničních regionech mohou vést k nedostatečnému využívání lidských, kulturních, ekonomických a ekologických zdrojů, což u těchto regionů zhoršuje jejich okrajové postavení a sociální vyloučení.
- (32) **Globální propojenost:** Evropa je silně propojena s globální ekonomikou. Místní a regionální rozvoj v Evropě je ovlivňován globálními strategiemi i geopolitickým a socioekonomickým vývojem, který je mimo rozhodovací pravomoc místních a regionálních činitelů. Patří sem také dynamika v Eurasii a Středomoří. Mnoho evropských občanů a podniků je zapojeno do celosvětových sociálních a ekonomických sítí. V důsledku toho je vývoj v evropských regionech, metropolitních oblastech,

velkoměstech a městech propojen s jinými oblastmi a toky zboží, služeb, investic, lidí a myšlenek po celém světě. Stručně řečeno, exogenní vývoj ovlivňuje perspektivy vývoje jednotlivých oblastí v Evropě.

Jenomže ani potenciál ani slabiny spojené s globálním vývojem nejsou v rámci Evropy rovnoměrně rozložené. Pandemie COVID-19 navíc odhalila křehkost globálních dodavatelských řetězců a nedostatečnou odolnost v několika hospodářských odvětvích a územích.

Udržitelný rozvoj a změna klimatu

Zvyšující se tlaky na životní prostředí

- (33) Globální výzvy udržitelného rozvoje jsou pro místní a regionální rozvoj a životní podmínky v Evropě vysoce relevantní. To se týká zejména změny klimatu, zhoršování životního prostředí a přechodu na klimaticky neutrální ekonomiku. Rostoucí naléhavost řešení změny klimatu, odolnosti a přechodu k udržitelnějšímu rozvoji je předmětem politických a společenských diskusí, a zdůrazňují ji Cíle udržitelného rozvoje OSN. Tyto záležitosti se strategicky promítají do agendy EU prostřednictvím Zelené dohody pro Evropu a zpráv o jednotlivých zemích v rámci evropského semestru. Přechod na udržitelný rozvoj má v různých venkovských oblastech, městech a regionech odlišný potenciál i výzvy.
- (34) Je třeba konat v následujících oblastech:
- (35) **Změna klimatu:** Dopady změny klimatu jsou v evropských zeměpisných regionech značně odlišné v závislosti na stupni zranitelnosti daného regionu. Zvýšené riziko vzestupu hladiny moře, vln veder, lesních požárů, sucha, dezertifikace, jiné degradace půdy, povodní a jiných přírodních a smíšených přírodních a technických nebezpečí vyžaduje místně podmíněná řešení, spolupráci a koordinované politiky. Opatření ke zmírnění změny klimatu a přizpůsobení se jí mohou dokonce pro rozvoj oblastí přinést nové příležitosti. To se může týkat zemědělství, biohospodářství, zelené, modré a oběhové ekonomiky a výroby energie z obnovitelných zdrojů. Dopady změny klimatu, jakož i opatření k jejímu zmírnění a adaptaci, závisí na územním kontextu a je třeba pro ně najít individuálně přizpůsobená řešení na všech úrovních.

- (36) **Úbytek biologické rozmanitosti a zábor půdy:** Rychlý úbytek biodiverzity způsobený člověkem představuje vážná rizika pro ekosystémy a dlouhodobé životní podmínky. Ovlivňuje tak živobytí a kvalitu života lidí, i místní ekonomiky. Rostoucí zábor a využívání půdy a pobřeží, zvyšování nepropustnosti půdy a rozšiřování měst snižuje plochu otevřených prostranství, úrodné půdy a biologickou rozmanitost a zároveň přispívá ke vzniku tepelných ostrovů měst, které mají dopad na fungování ekosystémů. Přitom existují opuštěná a nedostatečně využívaná místa, u nichž by změna ve využití mohla přinést nový potenciál.
- (37) **Kvalita ovzduší, půdy a vody** je pro blahobyt člověka nezbytná. Znečištění ovzduší, hluk, kontaminovaná půda a znečištěné podzemní a povrchové vody způsobují vážné zdravotní problémy, které jdou ruku v ruce se sociální nerovností. V přístupu k čistému vzduchu, vodě a půdě existují rozdíly nejen mezi zeměmi a regiony, ale také mezi městskými a venkovskými oblastmi, jakož i uvnitř měst, velkoměst a metropolitních oblastí.
- (38) **Bezpečná, cenově dostupná a udržitelná energie:** Evropští občané a podniky potřebují přístup k udržitelným, bezpečným a cenově dostupným dodávkám energie. Takové dodávky mají vliv na místní a regionální rozvoj. Významný objem dovozu ze třetích zemí ohrožených hospodářskou nebo politickou nestabilitou zvyšuje problémy v oblasti energetické bezpečnosti. Kolísavé ceny energií a rostoucí emise poukazují na potřebu prosadit udržitelná a odolná řešení, jako je energie z obnovitelných zdrojů, ekologičtější, dekarbonizované ekonomické aktivity a další opatření zvyšující energetickou účinnost a snižující spotřebu energie. Na nedostatečnou energetickou infrastrukturu a závislost na stávajících sítích je třeba reagovat diverzifikovanou výrobou a dodávkami energie, ale i rozvojem a integrací energetického trhu.
- (39) **Spravedlivá transformace:** Abychom dosáhli klimaticky neutrální ekonomiky do roku 2050, bude nutné v celé Evropě zavést dekarbonizační opatření. Ekonomické, environmentální a sociální náklady této transformace jsou obzvláště vysoké pro území a obyvatelstvo, které je nejvíce závislé na fosilních palivech a průmyslových odvětvích vypouštějících velké množství skleníkových plynů. Cílem spravedlivé transformace je zajistit, aby přecházení na klimaticky neutrální ekonomiku probíhalo spravedlivě, nenechávalo žádného občana a žádnou oblast pozadu a zajistilo vysokou kvalitu života

pro všechny. Pro území negativně ovlivněná procesem transformace je třeba zajistit investice, které umožní regionům a občanům řešit sociální, ekonomické a environmentální dopady uvedeného přechodu na klimaticky neutrální ekonomiku do roku 2050.

- (40) **Oběhové hodnotové řetězce:** Oběhové hospodářství je pro uhlíkově/klimaticky neutrální ekonomiku důležitým cílem. Jeho smyslem je uzavřít koloběh toků materiálu a energie prostřednictvím návrhu výrobků zaměřeného na jejich trvanlivost, design, údržbu, opravu, opětovné použití, repasování, renovaci a recyklaci. Důležité jsou procesy průmyslové symbiózy v regionálních hodnotových řetězcích. Přechod evropských ekonomik k územně specifickému oběhovému a uhlíkově/klimaticky neutrálnímu modelu má územní rozměr a může posílit funkční regiony. Ekonomická prosperita jednotlivých oblastí závisí na konkurenceschopnosti a kreativitě jejich podniků a start-upů, jakož i na místních výhodách, charakteristikách a tradicích, kulturním, sociálním a lidském kapitálu a inovační kapacitě. Obecně lze říci, že městské oblasti mají lepší možnosti k zachycení aktuálních trendů než řídce osídlené oblasti a vnitřní periferie, které často nemohou vytvořit dostatečnou poptávku, aby se v nich podnik nebo služba udržela. Střední a větší města i oblasti s vysokou úrovní řemeslné práce by přesto mohla těžit z oběhového hospodářství prováděním činností v oblasti oprav, opětovného použití a sdílení na místní a regionální úrovni.
- (41) **Příroda, krajina a kulturní dědictví:** Přírodní a kulturní dědictví představují hodnoty, které nabízejí jedinečné příležitosti pro místní a regionální rozvoj a vysoce kvalitní životní prostředí. Tyto zdroje je třeba využívat udržitelně a efektivně, aby takové využívání bylo přínosem pro místní komunity a podporovalo místní obchodní příležitosti. Nadměrné využívání těchto hodnot však může ohrozit jak místní tak regionální ekonomiku. Urbanizace, intenzivní zemědělství a rybolov, výroba energie, těžba, průmyslové činnosti, doprava a další výstavba infrastruktury, zejména pokud nejsou koordinovány, mohou způsobit vážné problémy. Zvýšené a nekoordinované využívání námořního prostoru a mořských zdrojů může mít dopad na udržitelný rozvoj. Změny ve využívání půdy a moří, urbanizace a masový cestovní ruch ohrožují kulturní statky a krajinu a mohou fragmentovat přírodní stanoviště a ekologické koridory.

Potřeba

- (42) V Evropě již rostoucí nerovnosti mezi oblastmi a mezi lidmi i neudržitelný vývoj dosáhly kritické úrovně. K zajištění pozitivní budoucnosti pro všechny lidi, komunity a oblasti v Evropě je zapotřebí zvýšit koordinovaný postup ve všech oblastech a úrovních veřejné správy. Je čas lépe pochopit územní dopady sektorových politik a dostatečně se jimi zabývat. Chceme přispět k udržitelnému rozvoji a pomoci udržet Evropu pohromadě prostřednictvím plnění následujících územních priorit pro Evropu.

III Územní priority pro Evropu

- (43) K zajištění udržitelné budoucnosti pro všechny oblasti a občany v Evropě jsou zapotřebí aktivit založených na:
- společném chápání toho, že rozvojové potřeby a dopady budoucího vývoje se mezi oblastmi v Evropě liší. Toto pochopení lze zvýšit vzájemnou výměnou znalostí a zkušeností získaných z konkrétních řešení a na ně navázaných podpůrných programů; a
 - spolupráci a koordinaci mezi oblastmi, úrovněmi samosprávy, sektory politik a společenskými skupinami, zaměřené na řešení složitých problémů a využití rozmanitého potenciálu, mimo jiné prostřednictvím unijní politiky soudržnosti, politiky rozvoje venkova, Interregu nebo jiných nástrojů podporujících integrovaný územní nebo místní rozvoj.
- (44) Proto jsme stanovili dva zastřešující cíle, a to spravedlivá Evropa a zelená Evropa, které mají šest priorit pro rozvoj evropského území jako celku i všech jeho oblastí:

SPRAVEDLIVÁ EVROPA

která nabízí dobré vyhlídky pro všechny oblasti a občany

- (45) Priority pro cíl spravedlivá Evropa podtrhují přínos územní dimenze a strategického a územního plánování k zastřešujícím politickým prioritám. Mezi tyto priority patří hospodářská, sociální a územní soudržnost, Evropský pilíř sociálních práv, Evropa blíže k občanům, inkluzivnější, udržitelný a integrovaný rozvoj oblastí, spravedlivá transformace a územní integrace v Evropě.

VYVÁŽENÁ EVROPA

Lépe vyvážený územní rozvoj s využitím rozmanitosti Evropy

- (46) Evropská územní rozmanitost nabízí značný rozvojový potenciál. Může přispět k vyrovnanějšímu územnímu rozvoji, působit proti nadměrné koncentraci, posilovat sekundární póly růstu a snižovat nerovnosti mezi lidmi a mezi oblastmi. Spolupráce v polycentrických sítích měst, metropolitních oblastí a regionů přispívá k optimálnějšímu šíření rozvojového potenciálu. Podnikneme proto kroky, které podpoří městské čtvrti, komunity, obce, okresy, regiony a členské státy, aby spolupracovaly při řešení globálních společenských výzev a zlepšování pracovních, životních a obchodních podmínek ve všech oblastech, jakož i při posilování sociálně-ekonomické prosperity, inovační kapacity, pozic v globálních hodnotových řetězcích a globální konkurenceschopnosti v celé Evropě.
- (47) Polarizace mezi jádrem Evropy a jejími periferiemi, jejími hlavními městy, metropolitními oblastmi, velkoměsty, městy, venkovem a oblastmi se zeměpisnými a demografickými specifiky podkopává vyvážený územní rozvoj. Obzvláště malá a střední města mají nedostatečně využívaný potenciál tuto polarizaci zmírnit. Hrají klíčovou roli v regionálním hospodářském rozvoji a sociálním blahobytu, zejména proto, že jsou vnitrostátně a mezinárodně přístupná a poskytují dostatečný přístup ke službám na místní a regionální úrovni. Polycentrické sítě mohou také přispět k udržitelnější dopravě. Vyzýváme tvůrce politik ze všech úrovní, aby propagovali polycentrické rozvojové modely, které nabídnou roli všem oblastem.
- (48) Evropa má různorodá území, jako jsou pobřežní zóny, ostrovy, horské oblasti, vnitřní periferie, pláně, údolí řek a povodí jezer. Všechna tato území mají své specifické rozvojové problémy a potenciál, i když zvláště velkým rozvojovým výzvám čelí nejvzdálenější regiony díky své odlehlosti a charakteristickým vlastnostem. Učiníme kroky, které povzbudí subjekty s rozhodovací pravomocí na všech úrovních správy, aby uvolnily jedinečný potenciál území se specifickými zeměpisnými charakteristikami a adekvátně řešily omezení těchto oblastí prostřednictvím integrovaných a kooperativních metod a nástrojů.

FUNKČNÍ REGIONY

Sbližování místního a regionálního rozvoje, menší nerovnost mezi oblastmi

- (49) Města všech velikostí jsou motory ekonomického a sociálního rozvoje a atraktivními místy pro život, práci, cestovní ruch a investice. Spolupráce a vytváření sítí uvnitř měst a mezi městy a jejich okolím ve stejném funkčním regionu vytvářejí možnosti rozvoje pro všechny oblasti a berou v úvahu potřebu podporovat vazby mezi městem a venkovem. Takové funkční regiony často narážejí na existující administrativní hranice. Liší se podle funkčního charakteru a propojení, jsou vysoce dynamické a mohou se časem měnit. Činitelé s rozhodovací pravomocí ve městech, kteří dokážou dohlédnout za své správní hranice, aby spolupracovali se svým okolím, mohou svým oblastem pomoci stát se motorem pro meziregionální růst. A to má být přínosem pro jejich okolní obce a venkovské oblasti, ne na jejich úkor. Společně mohou města a jejich přilehlé oblasti zajistit zdravé a cenově dostupné prostředí pro život, zabránit dalšímu rozrůstání měst a omezovat zábor půdy. Budeme hledat dialog s osobami s rozhodovací pravomocí ve městech všech velikostí, aby bylo možné uplatnit integrovaný přístup víceúrovňové správy. Do tohoto dialogu je třeba zapojit lidi z různých úrovní správy, zejména z místní a regionální, a také z různých sektorů politiky a společenských skupin.
- (50) Evropa má různé městské, příměstské, venkovské, okrajové a řídké osídlené oblasti. Některé z nich trpí segregací nebo čelí značnému vylidňování. Jejich rozvoj úzce souvisí s jedinečnými místními charakteristikami a vztahy s jinými oblastmi, přístupností a přítomností veřejných služeb, možnostmi vzdělávání a připojením k internetu, diverzifikovanými ekonomickými aktivitami a podnikáním, jakož i jejich ekologickými funkcemi a ekosystémovými službami. Na úrovni měst se těmito aspekty zabývá Nová lipská charta. Navážeme komunikaci s místními a regionálními samosprávami s cílem posílení spolupráce na dlouhodobých územně specifických strategiích pro tyto oblasti a řešení udržitelných funkčních vazeb mezi sousedními oblastmi, mimo jiné prostřednictvím strategického a územního plánování a nástrojů unijní politiky soudržnosti, politiky rozvoje venkova a dalších politik EU, jako jsou integrované územní investice (ITI), komunitně vedený místní rozvoj (CLLD - LEADER) nebo jakékoli jiné nástroje podporující integrovaný územní nebo místní rozvoj. Takové nástroje mohou v území již existovat.

INTEGRACE PŘES HRANICE

Usnadnění života a práce překračující státní hranice

- (51) Územní a námořní spolupráce mezi oblastmi v různých zemích pomáhá lépe využívat rozvojový potenciál a řešit společné výzvy. Konkrétně spojení sil přesahující hranice, např. programy a projekty Interreg, může vytvořit kritické množství pro rozvoj a podpořit synergie při současném snížení ekonomické, sociální a environmentální rozdílnosti a dopadu negativních externalit. Příkladem rozdílnosti jsou ekosystémy, přírodní a kulturní dědictví, trhy práce, poskytování veřejných služeb a městské sítě rozdělené vnitřními, vnějšími, pozemními nebo námořními hranicemi. Podnikneme kroky k začlenění stabilní přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce do makroregionálních, vnitrostátních, regionálních a místních rozvojových strategií. Mezi stabilní metody, které usnadňují spolupráci mezi správními oblastmi nad rámec jednotlivých projektů, patří strategická spolupráce Interreg, Iniciativa znalostních a inovačních komunit založená Evropským inovačním a technologickým institutem (angl. EIT KIC initiatives), platformy strategie inteligentní specializace (S3), konsorcia pro strategické hodnotové řetězce EU, spolupráce v rámci programu Horizont Evropa, evropská seskupení územní spolupráce (ESÚS), hlavní programy politiky soudržnosti EU, makroregionální strategie, spolupráce mezi metropolemi, správa funkčních regionů, přeshraniční plánování a právně závazné přeshraniční dohody. Podporujeme také vznik nových strategických dokumentů, kde je to potřeba, a prosazování společného rozvoje zahrnujícího občany na obou stranách hranice.
- (52) V prohlubování přeshraniční spolupráce stále existuje mnoho právních a administrativních překážek. Zintenzívníme dialog s tvůrci politik na všech úrovních správy s cílem koordinovat národní odvětvové politiky mezi zeměmi a omezit stávající překážky spolupráce.

ZELENÁ EVROPA

kteřá chrání společné zdroje obživy a formuje společenskou transformaci

- (53) Priority cíle zelená Evropa podtrhují přínos územní dimenze a strategického a územního plánování k zastřešujícím politickým prioritám, jako jsou Cíle udržitelného rozvoje OSN, Úmluva o biologické rozmanitosti, Zelená dohoda pro Evropu, Pařížská dohoda, strategie EU v oblasti biologické rozmanitosti do roku 2030, Evropská úmluva o krajině a strategie EU v oblasti lesnictví. Dalšími relevantními prioritami jsou Evropa přizpůsobená digitálnímu věku, udržitelná mobilita a plně integrovaná evropská dopravní síť, přechod na oběhové hospodářství v Evropě a uplatňování ekosystémového přístupu.

ZDRAVÉ PROSTŘEDÍ

Ekologičtější způsoby obživy, klimaticky neutrální a odolná města všech velikostí a regiony

- (54) Ekosystémy, např. zemědělské, lesní, travní, sladkovodní či mořské, jsou zásadní pro lidskou existenci a důležité pro dlouhodobě udržitelný rozvoj. Máme společnou odpovědnost zajistit, aby byly udržitelně přístupné širší veřejnosti, dobře fungující, odolné, posílené, ve zdravém stavu a aby vytvářely příjem pro místní obyvatelstvo a podniky. To pomůže zmírnit změnu klimatu, bojovat proti úbytku biologické rozmanitosti, zajistit poskytování ekosystémových služeb a zvýšit povědomí veřejnosti o všem výše uvedeném. Zvláště důležité je integrované řízení, které bere v úvahu různé zeměpisné zvláštnosti. Podporujeme tvorbu přírodě blízkých řešení i budování zelených a modrých infrastrukturních sítí, které propojí ekosystémy a chráněná území, v politikách územního plánování, obhospodařování půdy a dalších, a vývoj nových nástrojů krizového řízení ke zvýšení bezpečnosti a odolnosti jednotlivých oblastí.
- (55) Změna klimatu a úbytek biologické rozmanitosti mohou narušit zdroje obživy. Proto je pro budování odolných komunit důležité řízení rizik a katastrof i preventivní opatření. Budeme respektovat přirozené limity společné obživy v Evropě a zvýšíme odolnost všech oblastí ovlivněných změnou klimatu. Toho lze dosáhnout tvorbou místních a regionálních strategií pro klimaticky neutrální města všech velikostí a regiony.

Mezi možná zmírňující a adaptivní opatření patří podpora udržitelného využívání půdy, volných prostranství a veřejných zelených ploch, obnova degradované půdy a pobřežních oblastí, boj proti odlesňování a ochrana oceánů a vodních útvarů. Dalšími opatřeními mohou být prevence rozrůstání měst a městských tepelných ostrovů, zavádění zelené infrastruktury, zlepšování kvality ovzduší, zajištění ukončení čistého záboru půdy do roku 2050, posílení poskytování ekosystémových služeb a zlepšení integrace pozemního a námořního územního plánování.

- (56) Evropské přírodní a kulturní dědictví je jedinečnou a různorodou hodnotou, kterou je třeba chránit, spravovat a dále rozvíjet. Oblasti s bohatým přírodním a kulturním dědictvím nebo jedinečnou krajinou musí využívat tyto hodnoty a jejich nevyužitý potenciál co nejlépe. Potřebují vyvážit ochranu přírody, udržitelné využívání přírodních zdrojů a hospodářský rozvoj, mimo jiné vytvářením pracovních míst šetrných k životnímu prostředí, podporou růstu a blahobytu komunit nebo spoluprací s inovativními sociálními podnikateli. Zaměříme se na zvýšení informovanosti a posílení místních a regionálních komunit, aby mohly chránit, obnovovat, využívat a znovu využít své (zastavěné) prostředí, krajinu, hmotné a nehmotné kulturní statky a další jedinečné hodnoty prostřednictvím nástrojů unijní politiky soudržnosti, politiky rozvoje venkova, územního plánování nebo jakýchkoli jiných nástrojů podporujících integrovaný územní nebo místní rozvoj. Tyto nástroje mohou být již v území účinně zavedeny.

OBĚHOVÉ HOSPODÁŘSTVÍ

Silné a udržitelné místní ekonomiky v globalizovaném světě

- (57) Oběhové hospodářství znamená řízení toků materiálu, vody a energie. Zahrnuje opětovné použití a recyklaci produktů včetně budov, stavebních materiálů a odpadních vod na základě posouzení životního cyklu, a snížení energetické náročnosti u budov. Přejít evropských ekonomik k místně podmíněnému oběhovému a uhlíkově/klimaticky neutrálnímu hospodářství závisí na konkurenceschopnosti a stávajících výhodách místních a regionálních hráčů. V globalizované ekonomice vyžaduje budování procesů průmyslové symbiózy, které spojují globální konkurenceschopnost a

místní výhody. Podporujeme přechod Evropy na oběhové hospodářství a rozvoj územně specifických procesů průmyslové symbiózy, rovněž s přihlédnutím k potřebě udržitelného využívání půdy a pozemků.

- (58) Aby bylo možné lépe využít rozličné výhody evropských území pro přechod na oběhové hospodářství, podporujeme tvorbu místních a regionálních strategií oběhového hospodářství, které propojí místní ekonomiky s tou globální. Tyto strategie by měly stavět na místních výhodách a schopnosti inovace a současně kombinovat procesy energetické a ekonomické transformace s cílem vytvořit místně podmíněné oběhové hospodářství. Při přechodu na oběhové hospodářství mohou hrát důležitou roli strategie inteligentní specializace a evropské politiky v oblasti výzkumu a inovací, jako je program Horizon Europe nebo Iniciativa společného plánování Městská Evropa.
- (59) Pro vytváření odolných místních ekonomik a přínosů pro životní prostředí jsou důležité místní produkty, trhy, podnikatelské prostředí, vzdělávání, zvýšená soběstačnost a silné komunity. Diverzifikované místní ekonomiky totiž pomáhají snižovat zranitelnost vůči vnějším silám a zároveň napomáhají procesům energetické a ekonomické transformace. Podporujeme posilování inovačních kapacit ve všech regionech, místních strategií pro energetickou transformaci a opatření v odvětvích stavebnictví, dopravy a biohospodářství.

UDRŽITELNÁ PROPOJENÍ

Udržitelná digitální a fyzická konektivita oblastí

- (60) Fyzická a digitální propojení jsou pro evropské společnosti a ekonomiky důležitá, ale představují zásadní výzvy v oblasti životního prostředí. Proto jsou zapotřebí inteligentní, udržitelné a bezpečné formy dopravy a konektivity, aby bylo zejména možné plnit priority vyvážené Evropy a funkčních regionů.
- (61) Přechod na udržitelnou digitální společnost může podpořit decentralizovaný a udržitelný vývoj. E-inkluzí, kde lidé, podniky i oblasti mohou využívat digitalizaci ve svůj prospěch, závisí na spravedlivém a cenově dostupném přístupu k vysoce kvalitnímu internetu, propojení pomocí mobilních telefonů nové generace a digitálních dovednostech - při zohlednění otázek udržitelnosti a zdraví. Jedná se zejména o přístup k elektronické veřejné správě a elektronickým službám obecného zájmu, které ovlivňují kvalitu života a

konkurenceschopnost oblastí. Vyzveme zúčastněné strany, aby zahájily dialog o potřebě dostatečného přístupu k vysokorychlostním pevným a mobilním komunikačním sítím ve všech oblastech, a potřebě digitální infrastruktury s nízkou uhlíkovou stopou a nízkým dopadem na lidské zdraví.

To může pomoci zajistit odpovídající životní a obchodní podmínky v celé Evropě.

- (62) Zajištění přístupu k intermodální nákladní a osobní dopravě je důležité pro všechny oblasti Evropy. Efektivní a ekologicky šetrná dopravní řešení se stávají nezbytnými pro dosažení cílů v oblasti klimatu, znečištění ovzduší, hluku, a také dostupnosti a propojení všech regionů v Evropě. To se vztahuje na jednotlivé druhy dopravy i dopravu kombinovanou. Budeme dále zlepšovat vazby mezi regionálním plánováním a rozvojem transevropských sítí (angl. TEN), zejména v koridorech hlavní sítě. Napojení všech oblastí na hlavní dopravní uzly podporuje mezinárodní obchodování a tvoří příležitosti pro místní rozvoj. K dosažení tohoto cíle je důležitá politika soudržnosti EU a Nástroj pro propojení Evropy (angl. CEF).
- (63) Spolehlivé sekundární a místní dopravní sítě, které navazují na nadnárodní sítě a centra měst, jsou nezbytné pro kvalitu života a pro obchodní příležitosti. To se týká zejména menších měst, venkovských, okrajových a řídky osídlených oblastí, ostrovů, horských oblastí a nejvzdálenějších regionů. Vyzýváme orgány územního a dopravního plánování, aby prozkoumaly nové sociálně a environmentálně progresivní modely pro místní a regionální mobilitu jako službu a spolupracovali na budování multimodální a ekologicky šetrné dostupnosti center měst i uvnitř těchto center. K tomu lze využít nástroje politiky soudržnosti EU, plány udržitelné městské mobility nebo jakékoli jiné nástroje podporující integrovaný územní nebo místní rozvoj, které již mohou být na území zavedeny.

IV Jak tyto priority uskutečnit

- (64) Priority uvedené v Územní agendě 2030 je nutné podpořit opatřeními zaangažovaných aktérů, kteří je vezmou za své. Pouze tak bude možné pro priority a obavy nastíněné v Územní agendě ohledně územních nerovností a přechodu k uhlíkově/klimaticky neutrální ekonomice najít vhodná řešení. V souhrnu by tato opatření měla posílit
- víceúrovňovou správu;
 - místně podmíněné přístupy;
 - územní dopady a soudržnost koordinovaných odvětvových politik;
 - spolupráci mezi územími;
 - územní soudržnost na evropské úrovni;
 - územní soudržnost na přeshraniční, nadnárodní, meziregionální a vnitroregionální úrovni; a
 - přispění členských států a sousedních zemí k územní soudržnosti.
- (65) Výše uvedené body úzce souvisejí se zásadami řádné správy měst, které jsou nastíněny v Nové lipské chartě. Těmito zásadami jsou městská politika pro obecné blaho, integrovaný přístup, účast a spoluvytváření, víceúrovňová správa a územně specifický přístup.

Výzva klíčovým aktérům

- (66) Uplatňování Územní agendy závisí na neformální víceúrovňové spolupráci mezi členskými státy, orgány na nižší než celostátní úrovni, Evropskou komisí, Evropským parlamentem, Evropským výborem regionů, Evropským hospodářským a sociálním výborem, Evropskou investiční bankou a dalšími příslušnými aktéry. Dále by realizaci Územní agendy prospěla spolupráce se subjekty odpovědnými za Městskou agendu, Novou Lipskou chartu, unijní politiku soudržnosti a politiku rozvoje venkova, provádění Plánu obnovy EU a makroregionální strategie a strategie pro přímořské oblasti EU.

- (67) **Mezivládní spolupráce členských států** posílí spolupráci na prioritách Územní agendy na evropské úrovni s Evropskou komisí, Evropským parlamentem, Evropským výborem regionů, Evropským hospodářským a sociálním výborem a Evropskou investiční bankou. Každý druhý rok budou členské státy projednávat stav plnění Územní agendy, zejména iniciativ a opatření, na zasedání Síť kontaktních míst územní soudržnosti (angl. NTCCP). Zjištění o tomto plnění budou pak projednána na zasedáních generálních ředitelů pro územní soudržnost (angl. DGTC). Za účelem posílení dialogu o vzájemné interakci mezi územním rozvojem a odvětvovými politikami by jednání DGTC mohla zahrnovat společné zasedání se zástupci územně relevantních sektorů politiky.
- (68) **Jednotlivé členské státy** budou prosazovat priority Územní agendy a zapojí do tohoto procesu příslušné aktéry ze všech odvětvových politik a všech úrovních správy. Územní agendu budou prosazovat mj. v národních strategických, územních a územně plánovacích procesech, v Dohodách o partnerství a programech politiky soudržnosti EU, v národních plánech obnovy a dalších fondech EU, přičemž zdůrazní význam zásady subsidiarity pro definování povahy území a zajištění cílených intervencí a podpory. Patří sem i informovanost o Územní agendě a usilování o územní soudržnost na celostátní úrovni společně s resortními ministerstvy, orgány na nižší než celostátní úrovni a občanskou společností.
- (69) Vyzýváme **orgány a subjekty na nižší než celostátní úrovni**, včetně těch na místní a regionální úrovni a jejich celostátních sdružení, aby Územní agendu uplatňovaly a podnikly kroky k zapojení příslušných aktérů. Měly by mj. zvážit začlenění priorit Územní agendy do svého územního plánování a zastřešujících rozvojových strategií a politik, jakož i čerpat inspiraci z pilotních akcí a předkládat vlastní návrhy na nové pilotní akce. Zejména je vybízíme, aby spolupracovaly se sousedními územími a oblastmi, které čelí podobným výzvám či mají doplňující potenciál, a se zainteresovanými subjekty. Orgány na nižší než celostátní úrovni dále vyzýváme, aby se aktivně účastnily regionálních, celostátních a evropských debat o uplatňování Územní agendy.

- (70) Vyzýváme **Evropskou komisi**, aby přispívala k prioritám Územní agendy a dále posilovala své úsilí o podporu územní soudržnosti v Evropě, územní dimenzi v politikách EU a koordinovala odvětvové politiky. To může zahrnovat posílení územní dimenze v evropském semestru a v posouzeních dopadů pomocí dostupných nástrojů pro hodnocení územních dopadů, silnější zapojení zúčastněných stran, jakož i další podporu - v rámci politiky soudržnosti EU a dalších příslušných politik EU - integrovaného územního rozvoje, využívání příslušných nástrojů, územní spolupráce a následování pilotních akcí a čerpání inspirace z nich.
- (71) Vyzýváme **Evropský parlament**, aby vzal na vědomí Územní agendu a zvážil její priority ve Výboru pro regionální rozvoj (REGI) a v dalších výborech a meziskupinách, které mají územní rozměr. Měl by také prosazovat priority Územní agendy v legislativních procesech EU.
- (72) Vyzýváme **Evropský výbor regionů**, jakožto poradní orgán Evropské unie formálně zastupující regiony a místní samosprávy na úrovni EU, aby také přispěl k provádění a dalšímu rozvoji Územní agendy. Za tímto účelem vyzýváme Evropský výbor regionů, aby informoval své členy o Územní agendě a pokroku při jejím provádění. Rovněž jej vyzýváme, aby vybízel místní a regionální orgány v Evropě k uplatňování Územní agendy, spolupráci se sousedními územími a oblastmi, poučení se z pilotních akcí a předkládání vlastních návrhů nových pilotních akcí. Dále Evropský výbor regionů vyzýváme, aby prostřednictvím své konzultační činnosti prosazoval cíle Územní agendy na evropské úrovni. Také jej vybízíme, aby podporoval zavádění a další rozvoj územních nástrojů, jako jsou hodnocení územního dopadu, Evropská seskupení pro územní spolupráci (ESÚS) a integrovaný územní rozvoj v rámci politiky soudržnosti EU.
- (73) Žádáme **Evropský hospodářský a sociální výbor**, aby informoval své členy o prioritách Územní agendy a vybídl je ke spolupráci při jejím provádění. Při tom by měl zdůraznit důležitost partnerů z občanské společnosti pro zajištění udržitelné budoucnosti pro všechny oblasti a pro posílení CLLD a dalších nástrojů usnadňujících integrovaný územní rozvoj a spolupráci. Kromě toho žádáme jeho členy, aby prosazovali priority Územní agendy v debatách o politikách na evropské úrovni.

- (74) Žádáme **skupinu Evropské investiční banky**, aby přiměřeně zohledňovala priority a opatření Územní agendy ve svém přístupu k poskytování půjček, kombinování grantů a služeb, a vzala při tom v úvahu potřebu podporovat strategie udržitelného územního rozvoje, aniž by při tom ohrozila svou finanční kázeň. Vzhledem k tomu, že skupina EIB může hrát důležitou roli při financování udržitelných investic všech velikostí v oblastech, na něž se Územní agenda vztahuje, vyzýváme ji, aby přispěla k pilotním akcím, zejména k podpoře rozvoje lepších metod financování v územním kontextu, které budou doplňovat metody Evropské komise. V rámci toho může podpořit místně citlivé investice prostřednictvím půjček, kombinování grantů a půjček a poradenství členskými státy a klíčovými hráči při přípravě a provádění územních projektů a využívání finančních nástrojů.
- (75) Vyzýváme **Evropská a národní sdružení** zabývající se územním rozvojem nebo zastupující místní a regionální samosprávy, aby informovala své členy o prioritách Územní agendy a vybízela je k jejímu uplatňování, spolupráci se sousedními územími a oblastmi, k poučení se z pilotních akcí a předkládání vlastních návrhů nových pilotních akcí. Kromě toho je vybízíme, aby prosazovala priority Územní agendy v debatách o politikách na nadnárodní a evropské úrovni.

Provádění prostřednictvím zvláštních opatření

- (76) Opatření uvádějící Územní agendu do praxe lze provádět na jakékoli úrovni správy a mohou se lišit svým charakterem i zaměřením. Každého klíčového aktéra vyzýváme, aby Územní agendu prováděl v rámci svého běžného mandátu. Pouze tak bude možné pro územní nerovnosti a společenskou transformaci směrem k uhlíkově/klimaticky neutrální ekonomice najít vhodné řešení.
- (77) Inspiraci ke stanovení společných opatření v celé Evropě lze najít v pilotních akcích, které předvádějí, testují a rozvíjejí postupy, jež přispějí k dosažení priorit Územní agendy. Tyto akce odrážejí rostoucí uznání důležitosti místně podmíněných politik tím, že ukazují, jak lze územní rozměr regionálních, státních a evropských politik aktivně realizovat.

Zaměřují se na učení, sdílení osvědčených postupů, společné pracovní skupiny, hledání nových cest nebo implementaci. Vybízíme všechny, aby tyto akce pečlivě sledovali, inspirovali se jimi a předkládali návrhy nových akcí. Akce zaměřené na priority Městské agendy, Nové lipské charty a Územní agendy mohou posílit vazby mezi městskou a územní politikou.

Koordinace

- (78) Činnosti Územní agendy budou koordinovány pomocí schůzí generálních ředitelů pro územní soudržnost, které připravuje Síť kontaktních míst územní soudržnosti a podporuje je Pracovní skupina pro územní agendu (angl. TAWG).
- (79) Příští program spolupráce ESPON bude nadále poskytovat a posilovat podporu a poradenství pro implementační proces a předsednictví Rady EU, např. prostřednictvím monitorovacích aktivit a cíleného informování o poznatcích a výsledcích souvisejících s Územní agendou 2030.
- (80) Koordinační činnosti Územní agendy 2030 budou
- usilovat o zajištění toho, aby aktivity a pilotní akce byly transparentní, byly navrhovány v součinnosti se zástupci členských států, subjektů na nižší než celostátní úrovni a Evropskou komisí, a jimi podporovány, čímž se vzájemně posílí a optimálně ovlivní tvorba politiky EU a vnitrostátních politik;
 - pravidelně hodnotit pokrok v implementaci a pilotních akcích; a
 - informovat aktéry na obecní, krajské, národní a evropské úrovni o cílech a prioritách Územní agendy 2030 a stavu jejího plnění.

Další postup

- (81) Žádáme budoucí předsednictví Rady EU, aby navázala na Územní agendu 2030 a dále posílila informování o ní, její uplatňování a řízení:
- (82) **Informování** o pokroku při uplatňování Územní agendy a připomenutí 25. a 30. výročí Evropské perspektivy územního rozvoje (1999) v roce 2024 a 2029, a 20. výročí Územní agendy (2007) v roce 2027.
- (83) **Naplňování** Územní agendy včetně diskuse o pokroku a pilotních akcích.
- (84) **Řízení** se zaměřením na zhodnocení stavu v roce 2024, včetně přezkumů systému řízení, pokroku při provádění a relevantnosti priorit. To bude provedeno s ohledem na přípravy politiky soudržnosti EU po roce 2027. Vyzýváme předsednictví Rady EU v první polovině roku 2025, aby uspořádalo neformální zasedání ministrů, které bude podkladem pro rozhodnutí o možném obnovení Územní agendy 2030.